МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
ГО “ВСЕУКРАЇНСЬКА АСАМБЛЕЯ ДОКТОРІВ НАУК
З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ”
МІЖНАРОДНА КАДРОВА АКАДЕМІЯ
UNIVERSIDAD CENTRAL DEL ECUADOR
UNIVERSIDAD TECNOLOGICA ISRAEL (REPÚBLICA DE ECUADOR)
“ANANIA SHIRAKATSI” UNIVERSITY OF INTERNATIONAL RELATION (ARMENIA)

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 8

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 30-річчю МАУП

“Актуальні проблеми модернізації
недержавного сектору освіти в Україні
у контексті світових тенденцій і національної практики”

м. Київ, МАУП, 11 квітня 2019 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2019

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 3 від 27.03.19)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 8: Матеріали Міжнар. наук. конф. "Актуальні проблеми модернізації недержавного сектору освіти в Україні у контексті світових тенденцій і націо нальної практики", 11 квітня 2019 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2019. — 460 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2019
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2019

ЗМІСТ

Романенко Є. О., Чаплай І. В.
Становлення та розвиток недержавних закладів вищої освіти в Україні *12*

Бідзюра І. П., Грабовенко Н. В.
Навчальні заклади приватної форми власності в українській системі освіти: історія і сучасність *15*

Головатий М. Ф.
Політико-правова та суспільно-соціальна інституціалізація недержавного сектору вищої освіти в Україні: стан та проблеми вдосконалення *18*

Юлдашев О. Х., Шукюров А.
Договірні відносин у галузі освіти *21*

Лігоцький А. О., Білоус А. О.
Трансформаційні процеси недержавного сектору національної та зарубіжних моделей вищої освіти *26*

Гуменникова Т. Р.
Інвестиції в навчання управлінського та викладацького складу недержавних ЗВО як чинник забезпечення його конкурентоспроможності *30*

Дмитренко Г. А., Головач Н. В.
Питання модернізації недержавної освіти в Україні: змістовний компонент *34*

Вишневський М. В., Діденко С. В.
Інноваційні аспекти викладання у ВНЗ сучасних адміністративно-правових норм діяльності апарату суду *38*

Тітова Н. А.
Стратегія недержавних ЗВО щодо формування інтелектуального потенціалу України в умовах конкуренції на міжнародному ринку освітніх послуг *42*

Мелков Ю. А.
Негосударственное высшее образование: история, перспективы и гуманистические интенции *45*

Сафонова В. Є., Фещенко О. Л.
Вибір конкурентних стратегій у розвитку недержавних закладів вищої освіти на ринку освітніх послуг *48*

Варзарь И. М.
Историолого-субъективные размышления о юбилейном образе МАУП *53*

Попов В. Ж.
Функціонування приватних навчальних закладів в умовах соціальної кризи в Україні у 1917–1920 рр. *57*

Романова Л. В., Романов О. В.
Управління кадровим потенціалом освітніх закладів у контексті розвитку внутрішнього маркетингу *60*

Є. О. РОМАНЕНКО
д-р наук з держ. упр., проф., проректор МАУП

І. В. ЧАПЛАЙ
канд. наук з держ. упр., доц., зав. каф. проф. освіти та упр. навч. закл. НН ІМВСН МАУП

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК НЕДЕРЖАВНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Дев'яності роки XX ст. пов'язані з появою у пострадянських системах освіти принципово нового феномена — недержавного сектора освітніх послуг.

Його виникнення обумовлено рядом причин. Перш за все, це було пов'язано з тим, що структура державного управління, яка склалася в пострадянських країнах, в умовах кризи планової економіки, призвела до перенасичення ринку праці фахівцями з вищою освітою [1]. Вируючі політичні події початку 90-х рр. минулого століття, розвиток ринкових відносин і національне відродження вимагали тих знань і компетенцій, які були заборонені в радянській системі вищої освіти. При цьому, державна система вищої освіти мала досить високий ступінь інерції і недостатнє фінансування, щоб задовольнити попит на нові знання, вміння і навички. З іншого боку, в силу демократизації з'явився простір свободи для виявлення індивідуальної ініціативи, більш гнучкої і чутливої до кон'юнктури ринку праці та попиту на освітні послуги. Це була природна і найбільш оптимальна форма компенсації повсталого дефіциту освітніх послуг. У формуванні недержавного сектора вищої освіти можна виділити кілька етапів, які відображають загальну логіку його інституційного розвитку.

Перший з них припадає на 1990–1994 рр., коли недержавний сектор вищої освіти переживав бурхливе зростання. В Україні, за цей період, було відкрито 30 приватних вузів. В Україні із кінця 1994 р. по початок 1995 р. понад 500 організацій позиціонували себе вищими навчальними закладами на ринку освітніх послуг [2]. Значне кількісне зростання, крім названих причин, було обумовлене ще й тим, що наявна на той період правова база містила дозвільні норми і практично не містила заборонних. Це дозволило розвиватися приватному сектору стихійно і досить автономно. Незважаючи на відносно невелику питому вагу студентів, це був серйозний інституційний виклик для державної системи вищої освіти.

Другий етап (з 1995 по 1998 роки) став переломним для недержавних вузів у зв'язку з появою заборонних норм і форм контролю у вигляді процедури державної акредитації приватних вузів [3]. Це вже був серйозний виклик для приватних вузів. З огляду на їх лавиноподібне зростання, заходи регулювання та контролю були неминучі. Однак питання про форми цього контролю залишалося відкритим. По суті, поява необхідності акредитації приватних вузів вперше поставила на порядок денний проблему оновлення стандартів і критеріїв якості освіти, у цілому. Вирішення цієї проблеми мало двоякий ефект. З одного боку, специфіка приватних вузів змушувала державу коригувати критерії та стандарти вищої освіти, роблячи тим самим крок в напрямі розвитку більш різноманітного ринку освітніх послуг, який розширює горизонти розуміння ролі і значення вищої освіти в цілому, з іншого

боку, державна система вищої освіти прагнула відновити свій status quo, використовуючи адміністративний ресурс у боротьбі з недержавним сектором. У цей період процедура акредитації була зорієнтована переважно на недержавні вузи, що деколи мало непрозорий, а іноді і дискримінаційний характер. При цьому, в основу процедур акредитації були покладені стандарти державних (тобто радянських) університетів, щодо яких приватні вузи складали, скоріше, винятку з правил. У результаті процес акредитації одночасно означав одержавлення приватних вузів. У свою чергу, державні вузи освоювали встановлену завдяки приватним ВНЗ практику платних освітніх послуг. Особливо яскраво в Україні це проявилося у 1994 р., коли прийом на бюджетні місця в державних вузах був скорочений на 50 % [4]. В цілому цей період можна назвати періодом балансу сил, що містять в собі потенціал для продуктивного оновлення системи вищої освіти в Україні, в цілому.

Етап, який охоплює період з 1999 по 2004 рр. є визначальним для приватних вузів в плані затвердження їх права на існування, легалізації відносин між державним і недержавним секторами вищої освіти та затвердження напрямів реформування системи вищої освіти в цілому. Протягом більшої частини цього періоду, в Україні у приватній освіті протікають такі процеси як: зміцнення матеріально-технічної бази, визначення лідерів і аутсайдерів, зародження перших наукових шкіл, поява перших професійних видань та інше [5].

В Україні цей період розвитку приватного сектора вищої освіти завершився легалізацією багатоукладності вищої школи. Законом України "Про вищу освіту" [6] затверджувалися вищі навчальні заклади чотирьох форм власності: державної форми власності, вищий навчальний заклад, що перебуває у власності Автономної Республіки Крим, вищий навчальний заклад комунальної форми власності, вищий навчальний заклад приватної форми власності. Так, Закон України "Про вищу освіту" ввів у дію процедуру обрання керівників вищих навчальних закладів через відкритий конкурс, що сприяло розвитку навичок академічного самоврядування. У 1999 році з ініціативи провідних вищих навчальних закладів недержавної форми власності була створена Конфедерація недержавних вищих навчальних закладів України, яка налічувала 28 членів майже з усіх регіонів України, у період з 2004 р. по 2005 р.

Нарешті, період з 2005 р. по сьогоднішній день — час боротьби за виживання у ситуації різкого скорочення кількості абітурієнтів і обсягу фінансування [7]. Ця ситуація знову поставила на порядок денний питання про рівні умови існування державних і недержавних вузів не тільки de jure, але і de facto.

Підсумовуючи, відзначимо, що виникнення і розвиток приватного сектора вищої освіти, перш за все, став прикладом потужної ініціативи "знизу", яка відкривала, як мінімум, три можливості: 1) створення конкурентного середовища, яке сприяє самовідновленню системи вищої освіти, в цілому 2) адаптація до пострадянських (ринкових) умов і 3) європеїзація вищої освіти.

Також варто відзначити, що ефектом інтенсивного розвитку приватного сектора вищої освіти в Україні стало подолання державної монополії в сфері вищої освіти, поява багатоукладності та диверсифікації освітніх програм, створення різноманітності джерел фінансування, вдосконалення і демократизація форм управління. Найважливішим результатом реформування вищої школи в Україні стала активна участь громадськості в академічному житті. За час реформ був створений ряд громадських організацій різного рівня, які репрезентують усі три групи академічної корпорації: студентів, адміністрацію та викладачів. Все це стало приводом для оздоровлення та оновлення системи вищої освіти України, що зробило її більш адаптованою до європейських умов існування.

Джерела

1. Ватковська М. Г. Освіта як фактор становлення “суспільства знання” // Грані. Серія: Філософія. 2014. № 8. С. 6–11.
2. Денисенко М. П., Бреус С. В. Вища освіта в Україні: проблеми та перспективи // Вчені записки університету “КРОК”. 2013. Вип. 33. С. 17–24.
3. Ніколаєв Є., Длугопольський О. Реформа вищої освіти України: реалізація профільного закону в 2014–2016 рр. Київ, 2016. 23 с.
4. Курбатов С. Феномен університету в контексті часових та просторових викликів. Суми: Університетська книга, 2014. 262 с.
5. Горбунова Л. С. Філософія трансформативної освіти для дорослих: університетські стратегії практики. Суми: Університетська книга, 2015. 710 с.
6. Про вищу освіту: Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 10.03.2017).
7. Romanenko Yevhen Public-civilian communicative network as a phenomenon in public administration / Yevhen Romanenko, Volodymyr Kozakov, Irina Chaplay // International Journal of Legal Studies. — 2017. — №2 2017. — С. 287–294.